

תרצה יהודה – מפקחת הוראת עברית
הרב יעקב אלבירט – מפקח כולל

פרשת נשא

"וַיִּקְרָאוּ בַסֵּפֶר וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא" מדויקים ומדקדקים בפרשת-השבוע

דיוק בהגייה

בג"ד כפ"ת רפות

אותיות בג"ד כפ"ת דגושות בדגש קל בראש מילה או אחרי שווא נח. בלשון המקרא – כאשר המילה הקודמת הסתיימה באותיות אהו"י (או בהברה פתוחה) ובין שתי המילים יש טעם מחבר, המילה השניה תיפתח באות רפה. יש להקפיד על הגייה נכונה.

בְּלוּלָה בְּשֵׁמֶן

כִּי לִי כָל־בְּכוֹר

אֵלֶּה פְּקוּדֵי

שורשים בפרשה

שורש נד"ר – גזרת חפ"נ

נטייה על דרך השלמים: לְנִדְרֵי לְנִדְרֵי.

נטייה על דרך גזרת חפ"נ – הידמות של פה"פ בעה"פ ותשלום דגש: יִדְרֵי

שורש נז"ר – גזרת חפ"נ

נטייה על דרך השלמים: גָזַר

נטייה על דרך גזרת חפ"נ: לְהַזִּיר, יָזַר

שורש אש"מ

פועל בבנין קל עבר: וְאַשְׁמָה, אָשַׁם

שם: הָאָשָׁם, אָשָׁמוּ

שם פועל ושם מאותו השורש

לְמַעַל מְעַל – השורש מע"ל

לְנַדַּר נָדַר – השורש נד"ר

נָזַר לְהַזִּיר – השורש נז"ר

לְצַבֵּא צָבֵא – השורש צב"א

לְעַבְדַּ עָבְדָה – השורש עב"ד

ה"א הידיעה – כללי הניקוד

- ✓ ה"א מנוקדת בד"כ בפתח ובעיצור שאחריה יבוא דגש: הַמְשִׁכּוֹן, הַקְהֵלְתִּי
- ✓ לפני ה"א, חיי"ת לא קמוצות תנוקד ה"א בפתח בלי דגש אחריה: הַחֲטָאֹת.
- ✓ לפני ה"א, חיי"ת, עיי"ן קמוצות וכן לפני חיי"ת בחטף קמץ תנוקד בסגול:
הַהָרִים, הַחֲצֵר, הָעֵנָן, הַחֲדָשִׁים
- ✓ לפני אל"ף, רי"ש וכן לפני עיי"ן שאינה קמוצה תנוקד בקמץ: הָעֵדָת, הָאָשָׁם,
הָרֵאשׁוֹן.

כינוי קניין חבור

שם עצם ביחיד

שְׁמִי,

עֲמִד, בְּטַנְדָּה, אֵישׁוֹד

מִשְׁאֵו, עֲבֻדָתוֹ, נְזָרוֹ, מְכֻסֵּהוּ

עֲבֻדָתָם, מִשְׁאָם, וּמִשְׁמֵרְתָם, חֲטָאתָם, קִרְבָּנָם, בְּשָׁרָם

מפיק בה"א: קִרְבָּנָהּ, אֵישָׁהּ, פְּרֻחָהּ, מִשְׁקָלָהּ, שְׁמִנָּהּ,

לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאָחֹתוֹ, רֵאשׁוֹ, נְזָרוֹ

שם עצם ברבים

כינויי שייכות ברבים יו"ד נמצאת בכל הנטיות.

נְרִיתָהּ, מְלַקְחֶיהָ, מַחְתֵּיתָהּ, כְּפִיתָהּ,

בְּדִיוֹ, כְּלִיוֹ, וּפְקֻדָיוֹ, בְּנִיוֹ, פְּגִיוֹ

מִיתְרֵיהֶם, וְאֲדָנֵיהֶם, בְּגָדֵיהֶם

וּיְתֻדְתָם, אֲבָתָם לְמִשְׁפַּחְתָם – נשים לב שבמילים אלה לא מופיעה הסיומת יו"ד וה"א כמו במילים שלעיל. שתי דרכי הנטייה קיימות במקרא.

נדגים שתי מילים שבהן מופיעות שתי דרכי הנטייה:

הצורה אֲבוֹתֵיהֶם – מופיעה בנביאים ובכתובים אך לא בחמישה חומשי תורה.

הצורות לְמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם, בְּמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם מופיעות פעם ביהושע ופעם בדברי הימים.

סמיכות

שינויים בניקוד בצירופי סמיכות

חיטוף – שווא במקום קמץ עקב התרחקות הטעם:

זֶהָב הַכְּפֹּת

בְּקָרָא זָבַח הַשְּׁלָמִים

וַרְקִיק מֵאָה

טָגְלַת צֶבֶד

מִזְרְקֵי-לָסָף

קיצור תנועה – פתח במקום קמץ, הצירה מתקצר לסגול:

קָרְבָּן אֱלִיצוֹר בֶּן-שִׁדְיָאוֹר

בנפרד נקבה התנועה מתקצרת והאות ה"א מתחלפת באות ת"ו כי ההברה משתנה מפתוחה לסגורה. הברה סגורה מוטעמת מנוקדת בתנועה קטנה.

לְחַנְכֵּת הַמְזֻבָּח

עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ

קִעְרֵת-כֶּסֶף

שם המספר בסמיכות

שם עצם בזכר

שם המספר בזכר בנפרד מסתיים ב־ה: ארבעה, שמונה.

בצירוף סמיכות הקמץ מתקצר לפתח כי ההברה נסגרת וה"א מתחלפת ב-ת"ו.

וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר

וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר

שם עצם בנקבה

שם המספר בנקבה בצירוף סמיכות לא יסתיים בת"ו. הקמץ מתקצר לפתח.
אנשים רבים נוהגים לומר בטעות - ארבעת העגלות.

יש לומר: וְאֵת אַרְבַּע הָעֵגְלוֹת

מילה בפרשה

עשתי-עשר

בְּיוֹם עֲשֵׁתֵי עֶשְׂרִי יוֹם (ז, עב)

רבי אברהם אבן עזרא:

ביום עשתי עשר יום - כבר בארתי בספר 'מאזנים' למה השתנה זה המספר.
וטעם עשתי - כמו "עשתונותיו" (תהלים קמו, ד) - מה שיולידו מחשבותיו;
כאילו העשר הולידו. וזה סוד גדול.

כְּלוּמָר, הַמִּסְפָּר שְׁלוֹשָׁת וּמֵאוֹתָיִם הַמְחֻשְׁבֵּה אַחַר הַסִּפְרָה עֶשֶׂר

ויאמר רבי יונה הספרדי: *כִּי יוֹנָה אֵכָל דְּנִינְיָא חֲסִיכָא - 'הַרְקֵמָה'.*

כי פירושו 'על שתי עשר', והטעם: החשבון שהוא קודם ממנו.

כְּלוּמָר, הַמִּסְפָּר שְׁלוֹשָׁת וּמֵאוֹתָיִם הַמְחֻשְׁבֵּה שְׁתֵּי-עֶשְׂרֵה

והנה טעה שתי טעיות גדולות: האחת, כי חשבון שנים עשר הוא על אחד עשר,
הפך דבורו; והעד הנאמן: "מבן עשרים שנה ומעלה" (במ' א, ג).

והטעות השנית, כי אילו היה 'על שתי', היה ראוי לומר עשני עשר, ולא 'עשתי
עשר', כי 'שתי' לשון נקבה. רק עשתי - מלה אחת.

יש המסבירים את המילה "עשתי" על פי השפה האכדית, שם פירושה היה: אחד
(išten) כלומר: אחד ועשר.

עֲתוּדִים

חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים (ז, יז)

שם עצם מהשורש עת"ד. מופיע במקרא רק כשם ולא כפועל.

ומה משמעות המילה?

רש"י הירש: נזכרת כאן בהמה שאינה מופיעה בשום מקום אחר כקרבן: "עתודים". במקומה מזכיר הכתוב בדרך כלל "שעירים", הקרבנות האופייניים הבאים מן העזים.

לדעת הרד"ק (תהלים נ, ט) – "שעירים" הם קטנים וצעירים יותר מ"עתודים".

מִזְרֵק או מִזְרָק?

מִזְרֵק אֶחָד (ז, יג)

שם מהשורש זר"ק

בלשון המקרא שם במשקל **מִקְטָל**

בלשון ימינו הגזירה היא במשקל **מִקְטָל** – מִזְרָק.

נִיבִים וּפְתִגִּים מֵהַפְּרָשָׁה

'צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה **כל צרוע וכל זב** וכל טמא לנפשי (ה, ב)

עיון בעלונים קודמים:

<http://cms.education.gov.il/Education/CMS/Units/ChinuchMukar/PikuahPeda/gogi/HebChar/parashat week.htm>

כל צרוע וכל זב – כינוי לאדם שמתרחקים ממנו, כל אדם בזוי. (כמו שהתרחקו בימי קדם מאנשים שהיו חולים במחלה מדבקת).

עריכה לשונית: כוכבה גרסון